

“สงครามยุคที่ ๔”

วีรวิท คงศักดิ์

โดยปกติแล้ว “มนุษย์” มีความสามารถพิเศษเหนือสัตว์โลกทั้งปวง ในการควบคุมพฤติกรรมของตนเองให้อยู่ในกรอบความประพฤติของคุณงามความดี และสร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับสังคมโลกมาอย่างต่อเนื่อง ด้วยการยึดหลัก “ความรู้ควบคุมคุณธรรม”

แต่เมื่อโลกมีความเจริญมากขึ้น การเรียนรู้ในสิ่งที่สามารถสร้างประโยชน์ให้กับตนเองเพื่อสร้างความสุขสบายให้กับตนเองและพวกพ้องได้มีมากขึ้นเป็นเงาตามตัว ซึ่งสิ่งนี้ทำให้มีการแย่งชิงทรัพยากรที่สามารถสร้างความสุขให้กับคนมากที่สุด คือ อำนาจและเงินตรา

ถ้าพิจารณาในภาพรวมของประเทศจะเห็นว่า ผลประโยชน์สูงสุดของชาติ คือ การมีอำนาจอธิปไตยในการกำหนดนโยบายทางการเมืองอย่างอิสระ และมีฐานะทางเศรษฐกิจที่สร้างความมั่นคงและมั่นคงให้กับประเทศ

ด้วยเหตุนี้ จึงมีปรากฏการณ์แย่งชิงอำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจระหว่างประเทศต่าง ๆ ซึ่งตามปกติของสังคมมนุษย์จะต้องใช้วิธีการพุดจากัน ด้วยการเจรจาทางการเมืองระหว่างประเทศเพื่อหาข้อยุติให้ได้ โดยไม่ต้องใช้กำลังเข้าแก้ปัญหากันเหมือนกับสัตว์โลกอื่น ๆ ที่ไม่มีจิตใจและไม่มีเหตุผล

แต่ในสังคมโลกเราไม่สามารถทำให้ “คน” ทุกคนเป็น “มนุษย์” ได้ ดังนั้น เมื่อใดที่สังคมได้ชนชั้นปกครอง (Elite) ที่ขาดวุฒิภาวะความเป็นมนุษย์มาเป็นผู้นำ ก็มักจะนำพาสังคมนั้นไปสู่การใช้กำลังเข้าแก้ปัญหา ซึ่งเราเรียกปรากฏการณ์นี้ว่า “สงคราม”

“สงคราม” เป็นการใช้อำนาจของชาติเพื่อบังคับให้ประเทศคู่กรณีปฏิบัติตามที่ตนต้องการ ซึ่งในอดีตที่ผ่านมา สงครามที่เกิดขึ้นมักจะเป็นความต้องการหรือกิเลสของผู้นำที่ก่อสงคราม

ส่วนวิธีการทำสงคราม มักจะใช้หลัก “ยุทธศาสตร์” หรือการสร้างความคิดเห็นที่ถูกต้องในทวิวิถีทางทั้งในทางชอบธรรมและไม่ชอบธรรมเพื่อให้เกิดสิ่งเดียว คือ “ชัยชนะ”

ดังนั้น เมื่อเข้าสู่สงครามจึงมีปรากฏการณ์มากมายที่สะท้อนถึงความไม่ชอบธรรมในการทำสงคราม ซึ่งถึงแม้ว่าในระยะหลัง ๆ จะมีกฎหมายระหว่างประเทศได้จำกัดการกระทำที่ไร้มนุษยธรรม แต่ก็เป็นเรื่องยากที่ผู้ตัดสินใจเข้าสู่สงครามจะลดหย่อนมาตรการที่สร้างความได้เปรียบให้กับฝ่ายตน

ทั้งนี้เพราะไม่มีผู้ใดต้องการเป็น “ผู้แพ้” เนื่องจากตรรกะของการทำสงครามมักจะถือว่า “ผู้แพ้เป็นฝ่ายผิด” และ “ผู้แพ้ต้องเป็นผู้ต้องชดใช้ความเสียหายที่เกิดขึ้นทั้งหมด” รวมทั้งต้องตกเป็นอาชญากรสงครามด้วย

นักยุทธศาสตร์ทหารสหรัฐอเมริกา ได้จัดแบ่งสงครามตามรูปแบบการแสวงหาความได้เปรียบในการทำสงครามเป็น ๓ ยุค คือ

ยุคที่หนึ่ง เป็นการใช้อำนาจคนเข้าต่อสู้กัน ความเหนือกว่าจึงขึ้นอยู่กับจำนวนคนและความสามารถของผู้ใช้ในการใช้ประยุกต์ใช้ตำราพิชัยสงคราม เพื่อควบคุมการใช้อำนาจทหารด้วยการสื่อสารที่ดีเข้าใจตรงกัน และการดำเนินกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงเพื่อดำรงความได้เปรียบในศึกสงคราม ซึ่งตัวอย่างของสงครามแบบนี้ในภาพยนตร์จีน “สามก๊ก” และภาพยนตร์สงครามในยุคกรีกโรมัน

ยุคที่สอง ได้มีการพัฒนายุทธวิธีการรบแบบแนวรบ (Line and Battle) ที่ใช้อำนาจการยิงและความสามารถในการเคลื่อนย้ายกำลังรบ รวมทั้งการส่งกำลังบำรุงที่เหนือกว่า สงครามยุคนี้มีการพัฒนาการใช้รถถัง เรือ เครื่องบินลาดตระเวน รถไฟ เพื่อลำเลียงทหารและเสบียง ดังจะเห็นได้ในสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง

ยุคที่สาม ยังใช้แนวคิดแบบแนวรบอยู่ แต่มีการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มระยะการยิงและการเคลื่อนย้ายกำลังอย่างคล่องแคล่วรวดเร็ว เช่น ซีปนาวุธระยะไกล เครื่องบิน และเรือบรรทุกเครื่องบิน

ในระยะหลังมีการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร ทั้งในมิติของความเร็วที่ทำให้ตนได้เปรียบ และการลวง การหน่วงเหนี่ยวข้อมูลที่ทำให้ข้าศึกเสียเปรียบมากขึ้น ซึ่งสงครามในยุคนี้จะได้เห็นได้จากสงครามโลกครั้งที่สองจนถึงสงครามอ่าวเปอร์เซีย

สงครามในยุคที่สามได้ก่อให้เกิดจุดเปลี่ยนในดุลอำนาจของโลกอย่างมาก เพราะผลของสงครามข้อมูลข่าวสารได้บีบบังคับให้สหภาพโซเวียตต้องปรับเปลี่ยนนโยบายไปสู่การเปิดประเทศ โดยที่ผู้ปกครองประเทศคาดไม่ถึงผลกระทบจากข้อมูลข่าวสารที่เข้ามาอย่างรวดเร็ว ซึ่งทำให้ประชาชนได้เรียนรู้ถึงเสรีภาพและความไม่เป็นธรรมของการปกครองในระบบคอมมิวนิสต์ จนเกิดการแยกประเทศย่อย ๑๕ ประเทศ ทำให้ยุคสงครามเย็นอันยาวนานมากกว่า ๔๐ ปี ต้องยุติลง

ด้วยเหตุนี้ ทำให้สหรัฐอเมริกาได้แสดงให้เห็นถึงความเป็น “เอกะอภิมหาอำนาจของโลก” ที่มีอำนาจแต่เพียงผู้เดียวในเวทีการเมืองโลก ด้วยการกำหนดนโยบายจัดระเบียบโลกใหม่ที่บังคับให้ทุกประเทศปกครองในระบบประชาธิปไตย ใช้ระบบเศรษฐกิจเสรีนิยม คำนึงถึงสิทธิมนุษยชนและสิ่งแวดล้อม

นโยบายของสหรัฐอเมริกาในเรื่องนี้ มีลักษณะที่เรียกว่า ยุทธศาสตร์เดียวบังคับทุกคน (One fit for all) จึงมีผลต่อวิถีชีวิตของคนในบางกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มที่ยึดมั่นในวิถีชีวิตเดิมของตนอย่างแน่นแฟ้น เช่น โลกมุสลิม ที่ได้รับความกดดันมากขึ้นจนเกิดความคับข้องใจ และเกิดปฏิกิริยาที่รุนแรงขึ้น

ขณะเดียวกันโลกาภิวัตน์ทำให้คนเรียนรู้พฤติกรรมของผู้นำได้ง่ายขึ้น ความประพุดติของในเรื่องการใช้อำนาจในทางมิชอบ การไม่ให้ความเป็นธรรม และการเลือกปฏิบัติ จึงปรากฏให้เห็นได้ง่ายและชัดเจนด้วย ปฏิกิริยาจากกลุ่มประเทศที่ได้รับความกดดันจนเกิดความคับข้องใจจึงมีมากขึ้น และเกิดพฤติกรรมที่ละเมิดกฎหมาย เช่น การก่อการร้าย การปฏิเสธการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างจริงจังในรูปแบบต่างๆ เป็นต้น

การอธิบายปรากฏการณ์นี้ในทางวิชาการของสหรัฐอเมริกา ได้นำมาสู่แนวคิด “สงครามยุคที่ ๔” ที่เรียกว่า “สงครามอสมมาตร” (Asymmetric War) โดยอธิบายว่า เป็นการต่อสู้ของกลุ่มคนที่มีอำนาจทางการเมืองน้อยกว่ามาก ๆ และได้รับความกดดันจนเกิดความคับข้องใจอย่างรุนแรง รวมทั้งได้รับการเรียนรู้ถึงบทบาทในการประพุดติมิชอบของผู้มีอำนาจเหนือกว่าที่ไม่ให้เป็นธรรม จึงทำให้เกิดพลังเสริมในการมีปฏิกิริยาตอบโต้อำนาจที่ไม่เป็นธรรมในรูปแบบต่างๆ โดยไม่คำนึงถึงกฎ กติกา มารยาทของสังคม

ลักษณะปฏิกิริยาตอบโต้ของกลุ่มผู้ที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมนี้ อาจเปรียบเทียบกับสุภาษิตไทยโบราณในเรื่อง “สุนัขนตรอก” ที่พร้อมจะทำทุกอย่างเพื่อความอยู่รอดและดำรงความพึงพอใจของตน โดยไม่เว้นแม้แต่เจ้าของที่เลี้ยงดูมา

เมื่อนำกรอบความคิดในเรื่องสงครามยุคที่ ๔ มาพิจารณาปรากฏการณ์ของสังคมไทยจะเห็นว่า เริ่มมีสิ่งบอกเหตุที่ประพิพประพายคล้ายกับสงครามยุคที่ ๔ เกิดขึ้นแล้ว ๒ กรณี คือ กรณีการก่อความไม่สงบใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ และกรณีการชุมนุมทางการเมืองในกรุงเทพมหานคร

กรณี ๓ จังหวัดชายแดนที่เกิดการก่อความไม่สงบอย่างรุนแรงมาตั้งแต่วันที่ ๔ มกราคม ๒๕๔๗ เป็นเวลา ๔ ปีครึ่งแล้ว รัฐบาลได้ใช้ยุทธศาสตร์หลายรูปแบบแก้ไขมา แต่สถานการณ์ยังรุนแรงอยู่ จึงควรนำกรอบความคิดสงครามยุคที่ ๔ มาตรวจสอบว่า มีสิ่งใดบ้างที่ “สถานภาพความต้องการของประชาชนแตกต่างจากสภาพที่เป็นอยู่จริง” ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการก่อการร้ายทางทฤษฎี มีอยู่หรือไม่ ถ้ามีทางจะเยียวยาอย่างไร

ส่วนการชุมนุมทางการเมืองที่ยืดยาวมากกว่า ๕ เดือนในกรุงเทพมหานครนั้น รัฐบาลและคนในภาครัฐควรมีการตรวจสอบในมิติของ “รู้เรา” อย่างเป็นธรรมและเป็นกลางว่า

มีพฤติกรรมในการไม่ให้ความเป็นธรรมกับประชาชนอย่างเสมอภาคกันบ้างหรือไม่

มีการทุจริตประพฤตินิยมชอบในการใช้อำนาจรัฐเพื่อประโยชน์ต่อตนและพวกพ้องหรือไม่

มีการฉ้อราษฎร์บังหลวงที่ทำให้รัฐเสียประโยชน์ที่ควรให้กับประชาชนส่วนใหญ่หรือไม่

ถ้ามีพฤติกรรมดังกล่าวก็กรุณา “ยุติ” เสีย เพราะประชาชนยุคใหม่ที่มีความรู้ เขา “รับไม่ได้”

และที่สำคัญ คือ ควรเปิดเวทีในการพูดจากันโดยตอบคำถามที่ผู้เรียกร้องสอบถามอย่างตรงไปตรงมา และมีเหตุมีผล โดยคำนึงถึงจิตใจของผู้มีอำนาจน้อยบ้าง ซึ่งหมายถึงการพูดจาในฐานะความเป็น “มนุษย์” ด้วยกัน

ถ้าพูดกันอย่างไม่อ้อมค้อม สิ่งนี้ไม่ใช่สิ่งใหม่สำหรับรัฐบาลและคนในภาครัฐ ซึ่งเคยดำเนินการมาในระบบ “ความรู้คู่คุณธรรม” มาโดยตลอด ด้วยการยึดหลัก “ทศพิธราชธรรม” ในการประพฤติตน ได้แก่

“ทาน” การแบ่งปันสิ่งที่มีให้, “ศีล” การรักษาความสุจริต, “บริจาค” การเสียสละ, “อาชวะ” ความซื่อตรง, “มัทวะ” มีความอ่อนโยนเข้าถึงคน, “ตบะ” พ้นจากการมัวเมาในกิเลส, “อักโกธะ” ถือเหตุไม่โกรธ, “อวิหิงสา” การนำความรุ่มเย็นมาสู่สังคม, “ขันติ” มีความอดทน และ “อวิโรธนะ” ไม่ปฏิบัติในสิ่งที่คลาดจากธรรม

โดยสรุปแล้ว การป้องกันสงครามยุคที่ ๔ มิให้เกิดขึ้นในสังคมไทย จำเป็นต้องมีรายการตรวจสอบ (Checklist) ที่ชนชั้นปกครองในภาครัฐ ทั้งนักการเมืองและข้าราชการประจำ ต้องหมั่นตรวจสอบและพัฒนาให้ตนเองมีคุณธรรม ๑๐ ประการนี้ อยู่เป็นประจำ

ถ้าท่านคิดว่าไม่สามารถรักษา “ทศพิธราชธรรม” นี้ได้แล้ว ควรพิจารณาตนเองด้วยการ “ออก” ไปจากระบบบริหารประเทศเถิดครับ

ทั้งนี้เพราะสงครามยุคที่ ๔ นี้ มีความรุนแรงมากจนถึงขั้น “สิ้นชาติ” และ “แยกแผ่นดิน” มาหลายแห่งแล้ว และผมคิดว่า “ต้องไม่เกิดขึ้นกับประเทศไทยของเรา”

เขียนให้ “โพสต์ทูเดย์”

๒๗ ต.ค.๕๑